

”Den som pekar på andras brister visar därigenom sina egna”

Slutreplik till Malin Thor Tureby

DISKUSSION

DOI: <https://doi.org/10.30752/nj.107434>

En artikel i *Nordisk judaistik* 30:2 (2019) presenterade Malin Thor Tureby slutsatser om Judiska Kvinnoklubben (JKK) som i många avseenden bekräftar det som jag själv kom fram till i min avhandling om Mosaiska församlingens flyktinghjälp. Med tanke på detta reagerade jag på att hon hävdade att den historia som JKK är ett exempel på inte har uppmärksammats av tidigare forskning, som min egen. I sitt abstract skriver Thor Tureby att ”the experiences and histories of Jewish women” varit ”marginalised or ignored” inom tidigare forskning eftersom kvinnor var ”absent from leadership positions” i Mosaiska församlingen i Stockholms flyktingkommittéer. När hon behandlar tidigare forskning i sin artikel upprepar hon dessa påståenden med hänvisning till min avhandling.

I mitt genmäle påpekade jag att jag inte bara behandlat JKK:s verksamhet utan även framhåvt hur viktig den var. Jag framhöll dessutom att kvinnor, tvärtemot vad Thor Tureby hävdar, återfanns i ledande positioner i kommittéer och utskott och i olika roller i Mosaiska församlingens flyktinghjälp där de kunde vara nog så inflytelserika. Insamlingskommittén, där Jeanette Ettlinger var en viktig röst, hade inflytande på vad församlingens insamlade medel skulle gå till. Kvinnoklubbens ordförande Olga Raphael satt även själv under en period i församlingens

fullmäktige (se Raphael 1960: 251). Det var trots allt inga vattentäta skott mellan församlingen och kvinnoklubben och hon var i likhet med flera av kvinnorna i klubben även en aktiv församlingsmedlem.

Att Thor Tureby både påstår att tidigare forskning ignorerat judiska kvinnors historia och sedan själv reproducerar en bild av dessa kvinnor som mindre framträdande än vad de i själva verket var kan tyckas märkligt. Det är dock inte det enda i hennes artikel som reser frågetecken. Jag hänvisade i mitt genmäle till uppgiften om att Jeanette Ettlinger deltog som representant för Mosaiska församlingen i Stockholm på Barn- och Ungdomsalijahns konferens i Amsterdam 1937. Thor Tureby menar emellertid att detta inte stämmer och att Ettlinger deltog som representant för kvinnoklubben, vilket hon tar som intäkt för att JKK ”betraktade sig själv och betraktades av andra organisationer som en egen och självständig aktör”. Deltog Ettlinger som representant för JKK eller för Mosaiska församlingen i Stockholm? Skulle JKK:s företrädare drivits av ett behov att bevisa att de var en ”egen och självständig aktör”?

Eftersom tidigare forskning, enligt Thor Tureby, saknar ”berättelserna om vad kvinnorna inom församlingarna tänkte, gjorde och erfor” avgörs den saken kanske bäst av Ettlingers egna ord ur den rapport från

konferensen hon publicerade i *Judisk Tidskrift*. Så här skriver Ettliger:

Man hade hoppats att prof. Ehrenpreis denna gång skulle komma, men tyvärr var han även nu förhindrad, och jag ombads då att resa som representant för Stockholms Mosaiska församling. Jag åtog mig gärna detta uppdrag och anlände tisdagen den 5 okt. på morgonen till Amsterdam, tillsammans med fröknarna Eva Stern och Marta Goldberg, de ledande damerna i Jugend-alijahns arbete. (Ettliger 1938: 12)

Eftersom Ettliger själv ”gärna” åtog sig uppdraget att i ett internationellt sammanhang representera Mosaiska församlingen kan man fråga sig varför Thor Tureby kommit till en annan slutsats. Det råder inget tvivel om att JKK var en framstående organisation inom den svensk-judiska flyktinghjälpen. Att denna organisation och dess medlemmar verkade inom, genom och ibland även för den Mosaiska församlingen, som min forskning visat, förminskar bara i Thor Turebys ögon deras betydelse. Som tur var för de flyktingar och fångar de hjälpte hade dess medlemmar mer väsentliga saker för sig än att bevisa för eftervärlden att de var en ”egen och självständig aktör”. ■

PONTUS RUDBERG

Forskare vid Hugo Valentin-centrum
Uppsala universitet

Referenser

- Ettliger, Jeanette. 1938. ”Alijahkonferens i Amsterdam”, *Judisk Tidskrift* 11(1): 12–16.
- Raphael, Olga. 1960. *Skiftande spel. Minnen* (Stockholm: Norstedts).
- Rudberg, Pontus. 2020. ”Den som pekar på andras brister visar därigenom sina egna”, *Nordisk Judaistik* 31(1): 100–102.
- Thor Tureby, Malin. 2019. ”Den Judiska Kvinnoklubben (JKK) och de judiska flyktingarna under 1930- och 1940-talen”, *Nordisk Judaistik* 30(2): 3–26.
- 2020. ”Den som pekar på andras brister visar därigenom sina egna”, *Nordisk Judaistik* 31(2): 92–97.